

Hoạt động giáo dục kỹ năng giao tiếp cho trẻ 5-6 tuổi ở trường mầm non

Nguyễn Thị Phụng*

*Trường Đại học Trà Vinh

Received: 2/4/2023; Accepted: 10/4/2023; Published: 17/4/2023

Abstract: From the research results "Education of communication skills for 5-6-year-old children in preschools"; The article presents some theoretical issues on the above issue.

Keywords: Communication skills education activities, 5-6 years old children

1. Đặt vấn đề

Giáo dục MN là bậc học đầu tiên, có vai trò đặc biệt quan trọng, là nền móng cho hệ thống giáo dục quốc dân, tạo ra con người phát triển toàn diện về thể chất, trí tuệ, tình cảm, thẩm mỹ, lao động... Giáo dục KN giao tiếp (GDKNGT) cho TE là một hoạt động giáo dục (HGD) cần thiết trong cuộc sống hàng ngày giúp trẻ tự tin trong các hoạt động, giảm các biểu hiện nhút nhát, biết cách diễn đạt ý nghĩ, mong muốn của bản thân, biết cách giao tiếp với bạn bè, ứng xử văn minh, lịch sự với cha mẹ, thầy cô, làm tiền đề cho trẻ trong những hoạt động học tập ở bậc học tiếp theo.

GDKNGT cho trẻ chưa được phụ huynh quan tâm cũng như chưa dành thời gian trò chuyện trực tiếp với trẻ để chia sẻ những kinh nghiệm, bày tỏ những cảm xúc... Hiện nay, ở một số trường MN theo nhận định của nhiều GV cho thấy trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi còn bộc lộ những hạn chế nhất định như: Nhút nhát, rụt rè, ngại giao tiếp; Không hiểu lời nói của đối tượng giao tiếp; Không biết kiểm chế cảm xúc của mình khi giao tiếp, không biết khởi xướng chủ đề giao tiếp; Khó diễn đạt ý nghĩ của mình trong giao tiếp; Không thể thuyết phục được đối tượng khi giao tiếp... nhưng do lớp có số lượng trẻ quá đông, số GV trong một lớp cũng chưa đủ theo quy định nên việc uốn nắn hành vi, cử chỉ cho từng trẻ cũng là vấn đề khó khăn. Điều kiện CSVC để dạy trẻ thực hành hành vi lễ giáo, liên hệ thực tế cũng còn nhiều khuyết điểm nên việc giáo dục chỉ dừng lại ở cung cấp kiến thức, hoạt động quản lý GDKNGT cho trẻ 5-6 tuổi trong các trường MN còn nhiều bất cập, thiếu đồng bộ và chưa đáp ứng được yêu cầu đổi mới giáo dục.

2. Nội dung và kết quả nghiên cứu

2.1. Một số khái niệm cơ bản

2.1.1. KN giao tiếp

Giao tiếp là sự tương tác giữa các cá nhân với

nhau bằng phương tiện ngôn ngữ và phi ngôn ngữ nhằm mục đích xác lập các mối quan hệ giữa người với người, qua đó các cá nhân trao đổi thông tin, biểu đạt và tiếp nhận thông tin, cảm xúc, tình cảm, các trạng thái, nhu cầu cá nhân với nhau và ảnh hưởng đến nhau, góp phần cho sự phát triển trí tuệ và nhân cách. KNGT gồm 3 nhóm:

Nhóm KN định hướng giao tiếp: được biểu hiện ở khả năng dựa vào sự biểu cảm, ngữ điệu, thanh điệu của ngôn ngữ, cử chỉ, động tác, thời điểm và không gian giao tiếp để phán đoán chính xác về nhân cách cũng như một mối quan hệ của chủ thể và đối tượng giao tiếp.

2.1.2. KN giao tiếp của trẻ 5 - 6 tuổi là những thao tác, hành động có tính thuần thực trong việc sử dụng các phương tiện giao tiếp bằng ngôn ngữ và phi ngôn ngữ của trẻ để tác động đến đối tượng giao tiếp nhằm đạt được mục đích nhất định.

KNGT của trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi khi tiếp cận theo "Bộ chuẩn phát triển trẻ năm tuổi, tại Điều 7 có ghi rõ các chuẩn thuộc lĩnh vực phát triển ngôn ngữ và giao tiếp" để đạt được các chuẩn này, trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi cần có các kĩ năng sau:

KN nghe hiểu lời nói, kĩ năng biểu đạt lời nói trong giao tiếp, KN thực hiện quy tắc trong giao tiếp.

KNGT giúp trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi thích ứng với các mối quan hệ trong gia đình, nhà trường và xã hội, trong hoạt động khám phá môi trường xung quanh, vui chơi, rèn luyện để hình thành và phát triển nhân cách.

KNGT chính là năng lực để tiến hành các thao tác, các hành động, năng lực thể hiện được cảm xúc, thái độ nhằm giúp cho chủ thể giao tiếp trao đổi thông tin với đối tượng giao tiếp hay nói một cách khác, KNGT là toàn bộ những thao tác cử chỉ, thái độ, ngôn ngữ được phối hợp một cách hài hòa, hợp lí nhằm điều chỉnh đối tượng giao tiếp để thực hiện

mục tiêu của chủ thể giao tiếp.

2.2. Hoạt động GDKNGT cho trẻ 5-6 tuổi

HĐGD trong Chương trình GDMN gồm: hoạt động vui chơi, hoạt động học, hoạt động lao động và hoạt động ăn, ngủ, vệ sinh cá nhân.

HĐGD trong chủ đề là các hoạt động được thực hiện để truyền tải nội dung giáo dục của chủ đề, nhằm đáp ứng mục tiêu giáo dục.

Các nội dung giáo dục trong chủ đề được thực hiện thông qua các hoạt động:

+Hoạt động học: gồm những nội dung có liên quan đến việc cung cấp mới hoặc chính xác hóa các kiến thức, KN cho trẻ. Hoạt động học được tổ chức dưới sự hướng dẫn trực tiếp của GV. Hoạt động này thường được tổ chức chung cho cả lớp.

+Hoạt động chơi: gồm những nội dung liên quan đến kiến thức, KN trẻ đã biết, thông qua hoạt động chơi, trẻ được vận dụng, củng cố và mở rộng những kiến thức, KN, kinh nghiệm sẵn có của bản thân. Hoạt động này được diễn ra tại các góc chơi trong lớp và khu vực vui chơi ngoài sân trường.

+Hoạt động lao động: cho trẻ trải nghiệm với những công việc lao động như: tự phục vụ (đi giày dép; cời, mặc quần, áo...); trực nhật, sắp xếp lớp học; nhổ cỏ; tưới cây ngoài sân trường... Hoạt động này thường được tiến hành vào các thời điểm thích hợp như: đón trẻ, trả trẻ; hoạt động ngoài trời; trước và sau bữa ăn; hoạt động chiều.

+Hoạt động ăn, ngủ, vệ sinh cá nhân: liên quan đến việc hình thành một số nề nếp, thói quen tốt trong sinh hoạt, đáp ứng nhu cầu sinh lý của trẻ, tạo cho trẻ trạng thái thoải mái, vui vẻ. Một số nội dung giáo dục có thể được thực hiện trong thời điểm diễn ra hoạt động này như: như rèn thói quen rửa tay, đánh răng sau khi ăn; dọn dẹp đồ dùng sau khi ăn; xếp, các đồ dùng ngăn nắp sau khi ngủ; nhận biết và cảm nhận về các món ăn.

Trong trường MN, hình thành tổ chức GDKNGT cho trẻ được thông qua chế độ sinh hoạt hàng ngày của cô và trẻ như: đón trẻ, thể dục sáng, giờ hoạt động chung, hoạt động vui chơi, đi dạo, ăn trưa, ngủ trưa, hoạt động chiều, nêu gương và chuẩn bị ra về. Những hoạt động trên nối tiếp nhau và được lặp lại hàng ngày.

Có thể nói: HĐGD KNGT cho trẻ MN nói chung và trẻ 5 – 6 tuổi nói riêng là những hoạt động có chủ đích, có kế hoạch do các chủ thể giáo dục thiết kế và tổ chức thông qua những cách thức phù hợp, nhằm hình thành và phát triển cho trẻ các KNGT của cá nhân trẻ vào các tình huống khác nhau trong cuộc

sống, phù hợp đặc điểm phát triển lứa tuổi, đáp ứng với mục tiêu GD toàn diện của GDMN.

2.3. Nội dung GDKNGT cho trẻ 5-6 tuổi ở trường MN

Theo chương trình GDMN, nội dung giáo dục trẻ 5-6 tuổi thực hiện, phát triển theo 5 lĩnh vực: phát triển thể chất, phát triển nhận thức, phát triển ngôn ngữ, phát triển tình cảm – KN xã hội, phát triển thẩm mỹ. Trong lĩnh vực phát triển ngôn ngữ gồm có nội dung phát triển KNGT hằng ngày của trẻ. Trong nội dung phát triển ngôn ngữ có phát triển KNGT. Như vậy, giáo dục KNGT là 1 nội dung cụ thể trong nội dung GDMN:

Trẻ nghe các từ chỉ người, sự vật, hiện tượng, đặc điểm, tính chất, hoạt động và các từ biểu cảm, từ khái quát. Nghe lời nói trong giao tiếp hằng ngày. Phát âm rõ các tiếng trong bảng tiếng Việt. Bày tỏ tình cảm, nhu cầu và hiểu biết của bản thân rõ ràng, dễ hiểu bằng các câu đơn, câu ghép khác nhau. Sử dụng đúng từ ngữ và câu trong giao tiếp hằng ngày. Nói và thể hiện cử chỉ, điệu bộ, nét mặt phù hợp với yêu cầu, hoàn cảnh giao tiếp. Trả lời và đặt câu hỏi. Lễ phép, chủ động và tự tin trong giao tiếp.

Ngoài ra đối với trẻ 5-6 tuổi, ở trường MN còn thực hiện nội GD trẻ theo Thông tư số 23/2010/TT-BGDĐT ngày 23/7/2010 của Bộ GD&ĐT về Bộ chuẩn phát triển TE5 tuổi thì Bộ chuẩn TE 5 tuổi, tại Điều 7 có ghi rõ các chuẩn thuộc lĩnh vực phát triển ngôn ngữ và giao tiếp”

Từ các tiêu chí nêu trên, GV sử dụng để làm cơ sở thực hiện HĐGD KNGT cho trẻ 5 – 6 tuổi tại trường MN. Như vậy, nội dung GD KNGT cho trẻ đã được đưa vào Chương trình GDMN và Bộ chuẩn phát triển trẻ 5 - 6 tuổi. Qua đó, chúng ta thấy được tầm quan trọng và sự cần thiết của GD KN này với trẻ 5 - 6 tuổi.

2.4. PP hoạt động GDKNGT cho trẻ 5-6 tuổi ở trường MN

PPGD KNGT cho trẻ 5 – 6 tuổi là tổ hợp các PPDH và giáo dục bao gồm PPDH KNGT và PPGD KNGT (theo nghĩa hẹp). Vận dụng các lý luận về PPDH và PPGD nói chung và Chương trình GDMN năm 2021 để xác định các PP GD KNGT cho trẻ 5 – 6 tuổi, có thể sử dụng các nhóm PP sau đây:

Nhóm PP trực quan: làm mẫu-làm gương

Nhóm PP dùng lời nói

Nhóm PP thực hành, trải nghiệm

Nhóm PP giáo dục bằng tình cảm và khích lệ

Nhóm PP nêu gương - đánh giá

PP giáo dục lấy trẻ làm trung tâm

Coi trọng việc tổ chức cho trẻ hoạt động độc lập hoặc theo nhóm (thảo luận, quan sát vật mẫu,...) thông qua đó trẻ sẽ tự lực nắm các tri thức, KN mới. GV quan tâm vận dụng vốn hiểu biết và kinh nghiệm của từng cá nhân và của tập thể trẻ để xây dựng bài học. Giáo án được thiết kế theo kiểu phân nhánh. Những dự kiến của GV phải được tập trung chủ yếu vào các hoạt động của trẻ và cách tổ chức các hoạt động đó, cùng với khả năng diễn biến các hoạt động của trẻ để khi lên lớp có thể linh hoạt điều chỉnh theo diễn tiến của giờ học, thực hiện giờ học phân hóa theo trình độ và năng lực của trẻ, tạo điều kiện thuận lợi cho sự bộc lộ và phát triển tiềm năng của mỗi trẻ.

2.5. Hình thức hoạt động GDKNGT cho trẻ 5-6 tuổi ở trường MN

Ở trường MNHGD được tổ chức thông qua các hình thức

* GDKNGT cho trẻ 5-6 tuổi ở trường MN thông qua hoạt động học (HĐH): hay được gọi là “tiết học giữ vai trò quan trọng trong sự phát triển trí tuệ, KN của trẻ. thông qua giờ học GV cung cấp kiến thức cho trẻ một cách có hệ thống và đầy đủ nhất. Khác với trường phổ thông, hình thức tổ chức DH tại trường MN có đặc điểm riêng. Việc DH cho trẻ được tiến hành ở mọi nơi, mọi lúc. DH được tiến hành ngay trong cuộc sống hàng ngày. Cô giáo dạy trẻ các tri thức vệ sinh, an toàn, hành vi văn hóa trong sinh hoạt, dạy trẻ nói, hát, múa. Cô dạy trẻ trong các trò chơi, trong các cuộc đi dạo, đi tham quan. Các hình thức trên đây của trẻ 5 - 6 tuổi là rất cần thiết và quan trọng. Tuy nhiên các hình thức đó rất phân tán, tri thức mà trẻ lĩnh hội được rời rạc và không có hệ thống.

* GDKNGT cho trẻ 5-6 tuổi ở trường MN thông qua hoạt động vui chơi

Hoạt động chơi là hoạt động chủ đạo của TE lứa tuổi mẫu giáo. Thông qua các trò chơi cơ bản trên, trẻ có cơ hội được củng cố và phát triển KNGT. Trẻ có thể chơi với các loại trò chơi cơ bản sau: trò chơi đóng vai theo chủ đề; trò chơi ghép hình, lắp ráp, xây dựng; trò chơi đóng kịch; trò chơi học tập; trò chơi vận động; trò chơi dân gian; trò chơi với phương tiện công nghệ hiện đại.

* GDKNGT cho trẻ 5-6 tuổi ở trường MN thông qua hoạt động lao động (HĐLD)

HĐLD đối với lứa tuổi mẫu giáo không nhằm tạo ra sản phẩm vật chất mà được sử dụng như một phương tiện giáo dục. HĐLD đối với trẻ 5 - 6 tuổi gồm: lao động tự phục vụ, lao động trực nhật,

lao động tập thể. Mọi hoạt động trải nghiệm trong HĐLD bao giờ cũng kích thích khả năng giao tiếp và hợp tác của trẻ, giúp tăng tính hiệu quả của KNGT.

* GDKNGT cho trẻ 5-6 tuổi ở trường MN thông qua hoạt động ăn, ngủ, vệ sinh

Đây là các hoạt động nhằm hình thành một số nề nếp, thói quen trong sinh hoạt, đáp ứng nhu cầu sinh lý của trẻ, tạo cho trẻ trạng thái thoải mái, vui vẻ. Từ các tình huống xảy ra trong hoạt động hàng ngày của trẻ tại trường MN, trẻ sẽ được GV định hướng và cung cấp những kiến thức, KN, thái độ cần thiết về KNGT.

* GDKNGT cho trẻ 5-6 tuổi ở trường MN thông qua hoạt động chuyên đề, lễ hội, tham quan

Hướng đến các hoạt động lễ hội là quá trình trải nghiệm tuyệt vời của mỗi đứa trẻ. Hoạt động này giúp trẻ gắn kết tình bạn, giao tiếp, hợp tác, chia sẻ với các bạn qua tham gia các hoạt động này.

Tham quan dã ngoại giúp trẻ tự khám phá cuộc sống xung quanh và môi trường bên ngoài, trẻ có cơ hội được mở rộng mối quan hệ, được giao tiếp và tương tác với các thành phần khác trong xã hội mà hàng ngày trẻ không có cơ hội tiếp xúc. Ngoài ra tùy tình hình trường MN còn có các hình thức thích hợp khác.

3. Kết luận

Bài viết đã làm sáng tỏ một số vấn đề lý luận về GD KNGT cho trẻ 5-6 tuổi ở các trường MN. Qua đó cho thấy, Hiệu trưởng có vai trò vô cùng quan trọng trong việc hoạch định chương trình giáo dục KNGT cho trẻ, quy định nội dung hoạt động, hình thức, cách thức KTĐG kết quả hoạt động, đồng thời huy động các nguồn lực tham gia GD KNGT cho trẻ.

Cơ sở lý luận nêu trên chính là khung lý thuyết để tác giả tiến hành khảo sát, đánh giá thực trạng HĐGD KNGT, quản lý HĐGD KNGT cho trẻ 5-6, từ đó đề xuất các biện pháp quản lý HĐGD KNGT cho trẻ 5-6 tuổi ở trường MN.

Tài liệu tham khảo

1. Quốc hội (2019), *Luật Giáo dục 2019, Luật số 43/2019/QH14*. Hà Nội

2. Ban Chấp hành TƯ (2013), *Nghị quyết số 29-NQ/TW của Hội nghị Trung ương khóa XI về “Đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo..* Hà Nội

3. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2010), *Thông tư số 23/2010/TT-BGDĐT ngày 23 tháng 7 năm 2010 của Bộ chuẩn phát triển TE5 tuổi*. Hà Nội

4. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2021) *Văn bản số 01/VBHN-BGDĐT về ban hành chương trình GDMN*. Hà Nội